

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УКРАЇНІЗАЦІЇ В 1920-30 РОКИ

Нехороша Олександра Русланівна

Донбай Ксенія Вадимівна

студентки Національного технічного університету НТУ «ХПІ».

Науковий керівник – доцент **Міщенко М.М.**

e-mail: maryna.mishchenko@khpі.edu.ua

Історики згадують українізацію у 20-30-ті роки ХХ століття, як наймасштабнішу кампанію по запровадженню рідної мови населенню.

Як відомо, до революції 1917 року українці вважалися частиною слов'янського народу – великоросів, малоросів і білоросів. Подальші дослідження довели суперечливість цієї догми, але більшість жителів міст розмовляли російською мовою. У селі ситуація була іншою: жителі розмовляли більшістю українською, або на суржику: Валувській циркуляр 1863 р. та Емський указ 1876 р. виконали своє брудне завдання: більшість жителів України не навчались та не розмовляли рідною мовою.

Революція довела: більшість населення України не підтримало курс Центральної Ради на відділення в незалежну Україну. Українці, як і всі інші нації та народності, билися в Червоній і Білій арміях, у різноманітних отаманів, у батьки Махна, у гайдамаків... Закінчивши Громадянську війну, більшовики створили Українську Соціалістичну Радянську Республіку. Терміново потрібно було «розбавити буржуаз-

ну селянську природу» заможних та хазяйнуватих українців робітничим класом. Тому до УСРР було включено три губернії: Таврійську, Катеринославську та Херсонську, а, крім того, частину колишньої Області Війська Донського – Донбас.

Курс на «коренізацію» було прийнято XII з'їздом РКП(б) в 1923 році. Причин було чимало. Це і кризи всього і вся, насамперед харчів. Але Україна відновлювалася скоріше, ніж уся країна: працьовитість та хазяйська жилка українців загальновідомі.

І емісар Сталіна Лазар Каганович почав проводити українізацію. На жаль, взірцем була не полтавська мова, легка і розповсюджена, а галицький діалект. Його добре розуміли вихідці з Польщі, насамперед юдеї, яких було чимало в керівництві, але погано розуміли українці.

Дуже було складно перейти на цей діалект україномовної пресі та діловодству. Але 30 квітня 1925 року було прийнято постанову про термінове проведення повної українізації, перехід на українське діловодство. Було створено Центральну Всеукраїнську комісію з цього питання. Дуже повільно, але українізація почалась. Деякі комуністи навіть називали українізацію «петлюрівщиною» – саме при Петлюрі в містах почали з'являтися оголошення, вивіски, об'яви українською.

Але 7 червня 1927 р. у Варшаві було вбито радянського посла Войкова. Сталін поставив завдання: в найкоротші терміни випалити всю партійну опозицію в країні. Хто не підтримував українізацію – був в опозиції.

У 1927-му році понад 80% загальноосвітніх шкіл викладали українською мовою. Пік українізації збігся, як не дивно, із загальним масовим голодом в СРСР 1933-го року. Куркульство стали знищувати як клас, а населення України дізнавалося це з 426 газет республіки (373 з них виходили українською). Більшість книг, газет і журналів продовжували випускати тільки українською мовою. Якщо в 1922 році було 6105 українських шкіл, то в 1930 році – вже 14 430. Українізація преси досягла в 1932 році – 88 %. Російською видавалися лише три газети (в Одесі, Донецьку та Маріуполі).

З'являється резонне питання: навіщо Сталіну було проводити українізацію? Відповідь дуже проста: треба було частину селян переводити до міст. Але в містах розмовляли російською, яку селяни в більшості не розуміли. А після українізації вони отримали можливість навчатись, працювати, дивитися вистави на зрозумілій їм мові. В результаті з українського села вийшло чимало науковців, лікарів, військових, політичних діячів. Легко загадати політиків Леоніда Кравчука та Олександра Ляшка, діячів культури – Леоніда Бикова та Анатолія Авдієвського, військових Івана Черняховського та Івана Кожедуба. Всі вони – з родин колишніх селян.